

УДК 94(410)

Іванов Д.І.

СТАВЛЕННЯ ОСНОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ ДО УЧАСТІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У ВІЙНАХ ТА КОНФЛІКТАХ

Посилення політичної нестабільності в світі, викликане наслідками референдуму з питання Brexit у Великій Британії та перемогою Д. Трампа на президентських виборах в США, підняли на порядок денний питання, пов'язані з функціонуванням інституційних механізмів прийняття політичних рішень, у тому числі з питання участі демократичних держав у військових конфліктах за кордоном. У контексті даної дискусії нам здається важливим розглянути ставлення провідних британських політичних партій стосовно цього питання.

Ключові слова: *зовнішня політика, Велика Британія, Консервативна партія, Лейбористська партія, Ліберально-демократична партія, військові конфлікти.*

Іванов Д.И. Отношение основных политических партий к участию Великобритании в военных конфликтах.

Усиление политической нестабильности в мире, вызванное последствиями референдума по вопросу Brexit в Великобритании и победой Д. Трампа на президентских выборах в США подняли вопросы, связанные с

функціонуванням інституційних механізмів прийняття політичних рішень, в том числі касательно участія демократических государств в военных конфликтах за рубежом. В контексте данной дискуссии мы считаем целесообразным рассмотреть позицию ведущих британских политических партий по этому вопросу.

Ключевые слова: *внешняя политика, Великобритания, Консервативная партия, Лейбористская партия, Либерально-Демократическая партия, военные конфликты*

Ivanov D. The Attitude of Major Political Parties to Britain's participation in military conflicts.

The increased political instability in the world, caused by the aftermath of the Brexit referendum in the UK and D. Trump's victory in the US presidential elections, raised issues related to the functioning of institutional political decision-making mechanisms, including the participation of democratic states in military conflicts abroad. In the context of this discussion, we consider it appropriate to analyze the position of leading British political parties on this issue.

Keywords: *foreign policy, Great Britain, Conservative party, Labour party, Liberal Democrats, military conflicts.*

Проблема участі демократичних держав у військових конфліктів є достатньо актуальною темою у зв'язку з посиленням нестабільності в світі в останні роки викликаній посиленням популістичних сил в розвинутих країнах та появою нових локальних конфліктів. За таких обставин розгляд позицій британських політичних партій до участі Великої Британії у конфліктах видається важливою темою для дослідження.

Позицію політичних партій можна поділити за лінією політичного реалізму – ідеалізму. Консерватори ставили в пріоритет національні інтереси, в той час як лейбористи інтернаціональну співпрацю держав та дипломатичні методи врегулювання [1, р. 30-33]. Переходячи до розгляду кейсів реагування на військові конфлікти варто зазначити, що, на думку дослідників, головною відмінністю у відношенні політичних акторів до конфліктів в постбіполярну добу стала поступова гібридизація конфліктів, що призводило до розмивання межі між міждержавним насильством, організованою злочинністю та порушеннями прав людини [2, р. 2]. Якщо під час Фолклендської війни (1982 р.) та окупації Кувейту С. Хусейном (1990-1991 рр.) політична еліта мала достатньо чітке уявлення про те, хто є учасниками конфлікту та що треба

зробити для його розв'язання (як дипломатичними, так і військовими методами), то вже під час Боснійської кризи (1992-1995 рр.) вони опинилися перед дилемою, оскільки як втручання так і невтручання в конфлікт мало серйозні ризики, які неможливо було ігнорувати та ускладнювало прийняття конструктивного рішення.

У випадку Фолклендської війни було мало місця для інтерпретації: аргентинська військова хунта вирішила покращити своє політико-економічне становище окупувавши острови з розрахунку, що Велика Британія не буде розпочинати ескалацію в іншій частині світу, що виявилось помилкою. Позиція консервативного уряду М. Тетчер та опозиційних сил була майже ідентичною в тому, що мова йшла про відверту агресію, якій треба дати відсіч. Лідери лейбористської опозиції тверезо оцінювали ситуацію та вірогідну неминучість військових дій, але вони не могли публічно підтримувати дії уряду, оскільки це могло підірвати довіру виборців. За таких обставин лейбористи підтримували дипломатичні заходи кабінету М. Тетчер, але критикували застосування військової сили [3, р. 84].

Наступна міжнародна криза, пов'язана з анексією Кувейту Іраком, розвивалась за тією ж логікою, тільки вже не в якості регіонального конфлікту, а в якості глобального. «Буря в пустелі» (1991 р.) стала останнім конфліктом який відбувався за логікою Холодною війни, з чітко визначеними супротивниками та заходами для його вирішення. Позиція уряду М. Тетчер акцентувала увагу на недопущення військової агресії та небезпечності даного прецеденту для міжнародних відносин. На думку консервативного уряду ігнорування цієї акції створювало б загрозу для малих держав та підірвало б авторитет міжнародних інституцій, в першу чергу ООН [3, р. 95]. Більшість депутатів парламентських фракцій погоджувалися з необхідністю деокупації Кувейту. Єдиним питанням яке стало причиною дебатів на засіданнях був мандат ООН на операцію. Лейбористи продовжували, як і раніше, наполягати на необхідності узгоджувати свої дії з міжнародними інституціями для посилення їх дипломатичної легітимності. В свою чергу М. Тетчер скептично відносилася до спроможності Ради безпеки ООН прийняти резолюцію через можливе вето.

З початком Боснійської війни британські можновладці зіштовхнулися з гібридним конфліктом в якому не було зрозуміло якою має бути реакція уряду, Ігнорувати конфлікт було неможливим, оскільки бойові дії відбувалися на європейському континенті. Не дивлячись на те, що в обох партіях були голоси за повномасштабне втручання, партійне керівництво та більшість депутатів

Парламенту, практично до самого кінця конфлікту в 1995 р., дуже обережно обговорювали будь-яку можливу інтервенцію, оскільки зупинення конфлікту такого масштабу потребувало б військового контингенту який би вимірювався сотнями тисяч осіб та мав би розмежувати комбатантів на невизначений проміжок часу. Іншою важливою причиною небажання Великої Британії втручатися в конфлікт була відсутність впевненості в популярності такого рішення у виборців [3, р. 111].

Після смерті Дж. Сміта та обрання Т. Блера новим лідером Лейбористської партії (1994 р.), який представляв платформу «Нового лейборизму», в партії відбулася ревізія ставлення до гуманітарних інтервенцій. Це призвело до суттєвих змін у британській зовнішній політиці після перемоги лейбористів на парламентських виборах у травні 1997 р. Головною новацією у зовнішньополітичній доктрині стало впровадження етичного виміру у діяльності Форін офісу. Новий міністр закордонних справ Р. Кук, як і Т. Блер, почав пропагувати цю концепцію після трагедії в Сребрениці (липень 1995 р.). Нова концепція була використана під час загострення Косовської кризи (1999 р.), в розв'язанні якої Велика Британія брала участь разом з іншими провідними державами, застосувавши бойову авіацію. Головна мотивація уряду Блера щодо військового втручання у конфлікт полягала у бажанні не допустити повторення Боснійської кризи з масовими етнічними чистками, жертвами серед цивільного населення та запобігти потенційній дестабілізації Балканського півострову, яка б могла зачепити весь європейський континент.

Після терактів 11 вересня 2001 р. та початку «війни з терором», яку проголосила адміністрація Дж. Буша-молодшого, Т. Блер заявив про цілковиту підтримку дій союзника, а згодом – і про долучення до інтервенції в Афганістані (2002 р.) з метою повалення режиму Талібану та захоплення організатора терактів Усами бін Ладена. Серед головних причин участі Британії в інтервенції Т. Блер називав боротьбу з тероризмом, яка до того ж розглядалась в контексті 5 статті статуту НАТО та гуманітарної кризи в регіоні. Блер досить вдало зміг збалансувати прагматичну та моралістичну риторичку, що дозволило йому отримати підтримку як власної партії, так і консервативної опозиції [4, р. 11].

У випадку з Афганістаном обидві партії беззастережно підтримали уряд, оскільки він чітко сформулював причини для проведення операції, чого не було у випадку з Другою іракською війною (2003 р.). Початково Т. Блер, як і його кабінет, не мали намірів проводити військову операцію проти режиму С. Хусейна. Їм здавалося більш раціональним зосередитися на боротьбі проти

Талібану та Аль-Каїди в Афганістані. Однак, він мав враховувати плани адміністрації Дж. Буша-молодшого, оскільки займав проамериканську позицію. Проблема полягала в тому, що в міжнародному праві не існувало обґрунтування для проведення такої операції зі зміни правлячого режиму, тому єдиним легітимним приводом могла стати наявність в Іраку зброї масового ураження. Т. Блер погодився підтримати США, але він пішов на це не узгодивши свою позицію з власним кабінетом, що викликало обурення як серед міністрів так і серед діячів лейбористської партії, оскільки Блер порушував партійні традиції [3, р. 134]. Близько чверті лейбористської фракції в палаті громад проголосувала проти операції в Іраку, що було найбільшим виявом протесту депутатів проти політики партійного керівництва за останні 150 років.

Таким чином, розпад біполярної системи призвів до необхідності перегляду відношення британських політичних партій до участі Великої Британії у військових конфліктах. Початок застосування засобів гібридної війни та розмивання межі між комбатантами та нон-комбатантами змусили політичну еліту шукати відповіді на складні питання, пов'язані з необхідністю врегулювати конфлікти в короткий термін задля підтримки регіональної стабільності. Досвід гуманітарних інтервенцій, в першу чергу повалення режиму С Хусейна в Іраку, продемонстрував, що відсутність впевненості в наслідках військової операції може призвести до відсутності політичного консенсусу з цього питання в істеблішменті та суспільстві та лише посилити нестабільність в регіоні проведення операції.

Список використаних джерел і літератури

1. Keohane D. From Suez to Kosovo: British Political Parties on the Use of Force // *Contemporary British History*. May 2003. Vol. 17, Issue 2. P. 29-48.
2. Kaldor M. *New and Old Wars: Organized Violence in a Global Era*. Cambridge, Polity Press. 1999. 256 p.
3. Phythian M. *The Labour Party, War and International Relations, 1945-2006*. Routledge, 2007. 200 p.
4. Holland J., Aaronson M. Dominance through Coercion: Strategic rhetorical balancing and the tactics of justification in Afghanistan and Libya // *Journal of Intervention and Statebuilding*. 2014. Vol. 8, Issue 1. P. 1-20.